

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod:	15 Chwefror, 2022
Aelod Cabinet:	Cynghorydd Nia Jeffreys
Swyddog Cyswllt:	Geraint Owen/Iwan Evans
Rhif Cyswllt:	01286 679072
Pwnc:	ADRODDIAD HERIO PERFFORMIAD AELOD CABINET ADRAN CEFNOGAETH GORFFORAETHOL A'R GWASANAETH CYFREITHIOL

Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Derbyn a nodi'r wybodaeth yn yr adroddiad.

Y RHESYMAU PAM FOD ANGEN PENDERFYNIAD

Er mwyn sicrhau rheoli perfformiad yn effeithiol

---

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yma yw diweddarau fy nghyd aelodau ar yr hyn sydd wedi digwydd yn y meysydd yr wyf yn gyfrifol amdanynt fel yr Aelod Cabinet dros Cefnogaeth Gorfforaethol a Chyfreithiol. Bydd hyn yn cynnwys amlinellu'r hyn sydd wedi digwydd yn erbyn addewidion Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023; lle mae'r mesurau perfformiad arni; a'r diweddaraf o ran cynlluniau arbedion a thoriadau.
- 1.2 Hoffwn eich atgoffa bod yr holl faterion eisoes wedi bod yn destun trafodaeth ac wedi eu craffu gennyf mewn cyfarfod o Dîm Rheoli'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol ar yr 19 o Ionawr, oedd hefyd yn cynnwys cynrychiolwyr o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
- 1.3 Rwyf yn fodlon bod y prosiectau sy'n cael eu harwain gan yr Adran, ynghyd a'r perfformiad dydd i ddydd, yn cael eu cynnal o fewn y gyllideb, gyda nifer o enghreifftiau ple bo'r cyflawniad yn mynd tu hwnt i'r hyn a ddisgwylir o dan amgylchiadau anodd. Mae'r amgylchiadau anodd hynny a'r gofynion ychwanegol sy'n parhau ar rai o'r gwasanaethau yn golygu nad yw'r cynnydd gyda rhai prosiectau wedi bod i'r un graddau a'r hyn a ragwelwyd ond rwyf yn llwyr dderbyn bod hynny yn anorfod. Dymunaf eto nodi fy ngwerthfawrogiad o waith holl swyddogion yr Adran a chydabod y cyfraniad allweddol a wneir ganddynt i gefnogi gwaith y Cyngor.

CEFNOGAETH GORFFORAETHOL

2. PROSIECTAU CYNLLUN CYNGOR GWYNEDD 2018-2023 [Blaenoriaethau Gwella]

Mae'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol yn arwain ar 9 o'r blaenoriaethau gwella sy'n ymddangos yng Nghynllun y Cyngor ar gyfer eleni. Rwy'n crynhoi yr hyn sydd wedi'i gyflawni hyd yma fel a ganlyn;

2.1 CADW'R BUDD YN LLEOL

2.1.1 Byddwch eisoes yn ymwybodol ein bod yn treialu methodoleg newydd i asesu tendrau ar sail gwerth cymdeithasol a'n bod wedi cwblhau'r broses gaffael ar gyfer gwobrwyo cytundeb Taliadau Uniongyrchol Gwasanaeth Oedolion gan ddefnyddio'r fethodoleg honno. Adroddwyd yn flaenorol bod buddion ychwanegol wedi deillio o ddefnyddio'r fethodoleg newydd gan gynnwys ymrwymadau gan y cwmni buddugol i ddarparu swyddi i bobl leol, profiadau gwaith, hyfforddiant, cefnogi elusennau lleol a datblygu sgiliau Cymraeg ei gweithlu.

2.1.2 Mae treialu'r fethodoleg newydd yn parhau, gyda'r ail dendr peilot wedi'i gwblhau ym maes cynnal a chadw adeiladau. Nid yw ymateb y farchnad wedi bod cystal â'r peilot gyntaf ac mae hyn wedi amlygu'r angen i wneud gwaith pellach i annog a chefnogi'r farchnad. Fel rhan olaf o'r gwaith treialu'r fethodoleg byddwn yn cynnal un peilot arall yng nghyswllt cytundeb darparu peiriannau ar gyfer gwaith Priffyrdd a Bwrdeistrefol gyda golwg wedyn i ddod i gasgliad terfynol ynglyn a chyflwyno'r fethodoleg newydd i drefniadau caffael sefydlog y Cyngor.

2.1.3 Cyflwynwyd manylion y peilot a'r fethodoleg newydd i'r Grŵp Trydydd Sector yn ddiweddar a derbyniwyd ymateb hynod gadarnhaol i'r datblygiad.

2.2 MERCHED MEWN ARWEINYDDIAETH

2.2.1 Prif amcan y prosiect hwn yw hybu'r nifer o ferched sy'n ymgeisio ac yn cyrraedd swyddi uwch o fewn y Cyngor trwy adolygu'r amodau a'r amgylchedd gwaith er mwyn denu mwy o ferched i ymgymryd a'r gwaith i'r dyfodol. Mae'r grŵp prosiect wedi ymateb trwy gyflwyno Rhaglen Datblygu Potensial i ferched y Cyngor. Mae'r cofrestru ar gyfer y ffrwd cyntaf o ferched i ymgymryd a'r rhaglen yn awr ar agor gyda'r rhaglen ei hun i'w lansio gyda'r garfan gyntaf ar yr 8 o Fawrth, sef Diwrnod Rhyngwladol y Merched eleni. Mae rhaglen fentora hefyd wedi'i sefydlu er mwyn i arweinwyr y Cyngor fod yn fentoriaid ac mae'r gwaith o hyfforddi 15 o unigolion i weithredu fel mentoriaid wedi'i gwblhau yn ddiweddar.

2.2.2 Mae'r Grŵp Prosiect, sydd wedi'i sefydlu i yrru'r gwaith hwn yn ei flaen, wedi rhoi cryn bwyslais o'r cychwyn cyntaf ar gynyddu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth dynion sydd yn reolwyr ac arweinyddion o fewn y Cyngor. Cynhaliwyd gweithdai i'r pwrpas hwnnw ar ddechrau gwaith y prosiect ond mae digwyddiad arall wedi'i drefnu (dyddiad i'w bennu yn ystod y Gwanwyn) ple bydd cyfle i ddynion yn benodol gael clywed a chwestiynu arweinwyr benywaidd a gwrywaidd fydd yn gallu rhannu profiadau a

thynnu sylw at rwystrau a wynebir gan ferched yn y gweithle ar un llaw a datrysiadau posib i'r rhwystrau hynny ar y llaw arall.

- 2.2.3 Fel ag yr adroddwyd yn flaenorol, mae'r "sgyrsiau dros banded" ar gyfer Aelodau Etholedig a swyddogion benywaidd yn y Cyngor yn parhau gyda hwyluswyr a siaradwyr mewnol ac allanol wedi'u trefnu ar gyfer y cyfnod nesaf.
- 2.2.4 Mae'r rhaglen gyfathrebu wedi'i hadolygu dros y misoedd diwethaf gyda'r tudalennau gwybodaeth ar fewnwyd y Cyngor wedi'i hail-lansio ar ei newydd wedd yn ystod Ionawr, hynny i gyd fynd efo'r gwahoddiad i gofrestru ar gyfer y Rhaglen Datblygu Potensial.

2.3 SICRHAU TEGWCH I BAWB

- 2.3.1 Mae pum ffrwd gwaith yn perthyn i'r gwaith yma, sef hyfforddiant, ymgysylltu, asesiadau effaith, bwlch tâl a chynyddu amrywiaeth o fewn y gweithlu. Nodir y cynnydd yng nghyd-destun y pum ffrwd gwaith fel a ganlyn;
- 2.3.2 Mae hyfforddiant Amgylchedd Dysgu o Bell neu rithiol i staff rheng flaen wedi ei ddarparu ac wedi ei gyflwyno i rai carfannau o staff. Mae adborth da wedi ei dderbyn am yr hyfforddiant ac mae'r gwaith ar addasu'r e-fodiwl yn mynd rhagddo gyda'r bwriad o'i gyflwyno fel rhan o'r rhaglen hyfforddiant ffurfiol ym mis Mawrth.
- 2.3.3 Cwblhawyd rhan gyntaf yr ymgysylltiad cyhoeddus er mwyn casglu'r wybodaeth ar unrhyw rwystrau sy'n wynebu pobl Gwynedd wrth ymwneud efo'r Cyngor. Yn anffodus mae'r gwaith o ddadansoddi'r wybodaeth wedi cymryd mwy o amser na'r disgwyl ac mae hyn wedi effeithio'r gallu i symud ymlaen gyda rhan 2 o'r ymgysylltiad.

Rydym hefyd wedi bod yn gweithio i wella cynrychiolaeth pobl hefo gwahanol nodweddion ar y Grŵp Craidd Cydraddoldeb ac roedd yn dda gweld cynrychiolwyr newydd yn mynychu'r Grŵp Craidd Cydraddoldeb yn y cyfarfod diwethaf.

- 2.3.4 Y prif waith cychwynnol yng nghyd-destun asesiadau effaith cydraddoldeb oedd creu ffurflen asesiad effaith newydd ar gyfer y Cyngor. Bydd yr asesiad yn ehangu ar y nodweddion a dyletswyddau cydraddoldeb presennol gan gynnwys cwestiynau ychwanegol ar y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol, y Gymraeg, Hawliau Dynol a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r gwaith hwn wedi ei ddatblygu gan grŵp o swyddogion ar draws y rhanbarth, gan gynnwys y cynghorau, y Bwrdd Iechyd, y Parc Cenedlaethol a'r Heddlu. Mae gwaith yn parhau i'w osod ar ffurf electroneg sy'n hawdd i'w ddefnyddio a bydd peilot yn cychwyn ym mis Chwefror er mwyn sicrhau fod y ffurflen yn addas cyn ehangu ei defnydd.

- 2.3.5 Mae'r Cyngor yn gofyn i bob aelod o staff lenwi holiadur data cydraddoldeb er mwyn i ni gael gwell dealltwriaeth o nodweddion cydraddoldeb ein staff ac er

mwyn gwella'r gefnogaeth a roddir iddynt a hybu amrywiaeth o fewn y gweithlu. Mae'r wybodaeth yma'n wirfoddol ac felly nid yw'r niferoedd sy'n ei lenwi'n tueddu i fod uchel. Rydym felly wedi bod yn cynnal ymgyrchoedd er mwyn annog staff i gwblhau'r holiadur data cydraddoldeb ac mae'n ymddangos fod cynnydd bychan ond arwyddocaol wedi digwydd yn y niferoedd o ganlyniad i'r gwaith hynny. Bydd angen parhau gyda'r gwaith hyrwyddo hwn.

Cynhelir awdit gwirfoddol o'r bwlch tâl rhwng y rhywiau pob 3 blynedd a dylem fod wedi cynnal y diwethaf yn 2020. Erbyn hyn fodd bynnag mae arbenigwr annibynnol wedi cynnal yr adolygiad diweddaraf a disgwylir y byddwn yn derbyn casgliadau'r gwaith yn fuan.

- 2.3.6** Roedd gan Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Gyhoeddus Gogledd Cymru fwriad edrych i gynnal cyflwyniadau i gynorthwyo pobl gyda nodweddion cydraddoldeb i ymgeisio am swyddi yn y sector cyhoeddus. Mae oediad wedi bod i'r gwaith hyn oherwydd y cyfyngiadau sydd wedi bod yn eu lle dros gyfnod y pandemig ond mae'r Rhwydwaith wedi ail-sefydlu'r gwaith fel un o'u blaenoriaethau erbyn hyn gyda golwg i gynnal digwyddiadau yn fuan.

2.4 ENWAU LLEFYDD CYNHENID GYMREIG

- 2.4.1** Fel y gwyddoch, mae'r gwaith hwn wedi'i sefydlu fel blaenoriaeth gwella o'r newydd yn yr adolygiad diweddaraf o Gynllun y Cyngor ac hynny er mwyn:
- Cysoni'r modd y mae'r Cyngor yn gweithredu wrth arddel enwau Cymraeg
  - Sicrhau mai fersiynau Cymraeg enwau lleoedd sydd yn cael y flaenoriaeth gyda phartneriaid allanol
  - Ceisio cymryd camau rhagweithiol i ddiogelu ac atal mwy o newidiadau i enwau cynhenid
- 2.4.2** Penodwyd swyddog prosiect i weithredu ar lunio rhaglen waith a chyflawni ar y cerrig milltir allweddol. Maent yn gyfuniad o faterion o fewn rheolaeth y Cyngor (egwyddorion y gall y Cyngor eu pasio) a materion sydd angen sylw pellach drwy gydweithio gydag eraill. Mae'r swyddog newydd wedi cychwyn yn ei waith ers dechrau mis Medi.
- 2.4.3** Yn y lle cyntaf mae'r sylw wedi bod ar faes enwau tai ac ar sefydlu rhestr o enwau safonol ar gyfer y Cyngor. Mae nifer o gamau pendant eisoes wedi eu cymryd, yn benodol wrth gyd-weithio gyda'r Adran Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu. Mae'r system gyfrifiadurol wedi ei haddasu sydd am arwain at ofyn safonol awtomatig ar gyfer enw Cymraeg ar eiddo newydd, newid ein ffordd o gasglu data am geisiadau i newid enwau tai yn ogystal a gwella rhannu gwybodaeth rhwng y ddwy adran.
- 2.4.4** Yn sgîl trafodaethau gyda swyddogion y Cyngor, mae bwlch wedi ei adnabod rhwng y ddelwedd gyhoeddus o newid enwau tai o'r Gymraeg i'r Saesneg, a'r data sydd yn cael ei gasglu gan y Cyngor ar gyfer newid enwau tai. Mae gwaith ar droed i fapio newidiadau ar lefel leol er mwyn mesur gwir faint y broblem. I gyd-fynd â'r cyfan mae

cymalau newydd wedi eu drafftio ar gyfer y Polisi Iaith, sy'n dangos ymrwymiad y Cyngor i ddefnyddio ac arddel enwau Cymraeg.

- 2.4.5 Er mwyn ennyn diddordeb a brwdfrydedd y cyhoedd i'r pwnc, mae rhaglen o weithgareddau hyrwyddo wedi ei llunio ar gyfer y flwyddyn. Cynaliwyd 2 sesiwn Zoom gyhoeddus o'r enw "Neb ond Ffylliaid" i'r cyhoedd gyda nifer wedi mynychu a mwy yn gwylio'r recordiad wedyn. Mae'r prosiect hefyd wedi cael cryn sylw yn y wasg, ac rydym hefyd yn ceisio codi ymwybyddiaeth staff o darddiad enwau lleoliadau yn y sir. Yn ogystal, mae gwaith yn digwydd ar ddatblygu map rhyngweithiol fydd yn galluogi aelodau'r cyhoedd i nodi enwau sydd o bwys hanesyddol a lleol ond nad ydynt yn cael eu cydnabod ar fapiau "swyddogol".

2.5 HYBU DEFNYDD O'R GYMRAEG O FEWN GWASANAETHAU'R CYNGOR

- 2.5.1 Dyma'r cynllun sydd eisoes wedi llwyddo i sicrhau dynodiad iaith penodol ar gyfer pob swydd yn y Cyngor ac sydd wedi mynd cryn dipyn o'r ffordd i wirio gallu deilyddion presennol i gyrraedd gofynion ieithyddol eu swyddi (ynghyd a chefnogi unigolion sydd angen datblygiad pellach i gyrraedd y gofynion hynny). Dyma'r sefyllfa ddiweddaraf;
- **2658** o staff canolog wedi cyflwyno hunanasesiad
  - **69%** o staff canolog wedi cyflwyno hunanasesiad
  - **92%** yn cyrraedd (neu basio) Dynodiadau iaith eu swydd
- 2.5.2 Mae yna gydweithio agos gyda Pennaeth Cynorthwyol yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol er mwyn casglu asesiadau gan fwy o staff maes yr Adran tra bo dros 50% o staff yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant wedi cwblhau'r holiadur hunanasesu iaith erbyn hyn hefyd. Mae 100% o staff YGC wedi cwblhau'r holiadur hunanasesu iaith ac mae cynnydd o 12% yn niferoedd staff Tai ac Eiddo sydd wedi cwblhau'r holiadur hunanasesu iaith ers i mi adrodd yn gynharach yn y flwyddyn.
- 2.5.3 Mae cynnydd arwyddocaol yng nghyswllt staff gofal cymunedol yn mynychu gwersi Cymraeg gyda 15 aelod o staff wedi dangos diddordeb yng nghyrsiau Cymraeg Gwaith, Nant Gwrtheyrn ac 13 wedi cofrestru ar gyfer cyrsiau mewnol a gynhaliwyd rhwng Tachwedd a Chwefror. Mae 10 aelod o staff wedi dechrau gwersi wythnosol gyda Dysgu Cymraeg Gogledd Orllewin rhwng Medi a Tachwedd 2021 ac mae cefnogaeth yn cael ei gynnig i'r Gwasanaeth Profi, Olrhain a Diogelu er mwyn datblygu sgiliau iaith staff sydd wedi'u penodi i ymgymryd a'r gwaith hwnnw.
- 2.5.5 Mae'r Fforwm Dynodiadau Iaith wedi'i sefydlu gyda cynrychiolaeth o bob Adran yn y Cyngor yn mynychu'r cyfarfodydd. Ystyrir bodolaeth y Fforwm fel un modd o gynnal y momentwm efo'r gwaith hwn ac i sicrhau nad ydi'r cynnydd a wireddwyd yn llithro.

2.6 Y GYMRAEG A'R GWASANAETHAU CYHOEDDUS

- 2.6.1 Mae Is-Grŵp y Gymraeg, dan arweiniad y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, wedi cytuno i gomisiynu astudiaeth o dderbynfeydd traddodiadol, sef Prosiect Gwasanaethau Cyswllt Cyntaf. Bydd yr astudiaeth yn ymchwilio ac yn ystyried sut y gellir annog mwy o bobl i ymwneud a sefydliadau cyhoeddus trwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae ffocws y prosiect (a'r rhaglen yn ei chyfanrwydd) ar y defnydd a wneir o wasanaethau Cymraeg sydd ar gael, ac nid ar argaeledd gwasanaethau lle ddylai'r argaeledd hwnnw fod yn ddiodyn.

2.6.2 Nod y prosiect felly fydd i ddeall pa ffactorau sy'n creu'r cyd-destun gorau posib er mwyn annog defnydd o wasanaethau Cymraeg. Ar ddiwedd y prosiect, disgwyliai'r is-grŵp

- dderbyn rhestr o argymhellion i fynd i'r afael a pha ffactorau sy'n cael dylanwad ar ddewisiadau ieithyddol, beth ydi'r ffordd fwyaf effeithiol o'u rhoi ar waith, a beth sy'n gwanhau'r dylanwadau hynny hefyd.
- Yr amcan wedyn fyddai galluogi sefydliadau i gynllunio, strwythuro a chyflwyno'u gwasanaethau Cymraeg yn y ffordd fwyaf effeithiol posib.

2.6.3 Mae adnoddau wedi'u neilltuo gan y Cyngor a phartneriaid eraill er mwyn ariannu'r gwaith hwn gyda briff wedi'i osod ar fframwaith "Gwerthu i Gymru" yn Rhagfyr 2021 er mwyn gwahodd dyfynbrisiau ar gyfer cyflawni'r gwaith sydd i'w gomisiynu.

2.7 SICRHAU FOD RHEOLWYR YN ARDDEL EU RÔL IECHYD A DIOGELWCH YN EFFEITHIOL

2.7.1 Eglurwyd yn gynharach yn y flwyddyn bod y gwaith hwn wedi'i adnabod fel blaenoriaeth corfforaethol am y tro cyntaf yng Nghynllun y Cyngor am eleni. Nodwyd bryd hynny y byddai'r prosiect yn edrych yn benodol ar yr elfennau a ganlyn;

- Arweinyddiaeth glir a gweledol ar faterion iechyd a diogelwch
- Systemau: Cael systemau effeithiol a chymesurol ble gellir cynhyrchu data byw a synhwyrol i gefnogi rheolaeth iechyd a diogelwch a chefnogi arloesedd
- Cymhwysedd: Cael y gweithlu (ar bob lefel) yn wybodus ac yn gymwys i'w rôl ac wedi eu hyfforddi yn y risgiau y maent yn wynebu yn y gwaith, gan sicrhau argaeledd at gyngor cymwys amserol i gynghori ar risgiau arbenigol / datblygiadau diweddaraf ac arloesol yn y maes.
- Cymuned: Creu rhwydwaith, strwythurau a chymuned ar gyfer ymgynghori, cyfathrebu a gwneud penderfyniadau ar faterion iechyd a diogelwch, nid yn unig yn fewnol, ond hefyd ymysg rhwng-ddeiliad megis y trydydd sector, contractwyr a chyflenwyr,
- Sicrwydd ansawdd: Cyfundrefn effeithiol o fonitro, dysgu o gamgymeriadau, dan ddatblygu ac esblygu yn barhaus.

2.7.2 Roedd bwriad yn yr Hydref i yrru ymlaen efo'r amcanion hyn ond yn sgil y ffaith bod aelodau'r Tîm Iechyd, Diogelwch a Llesiant wedi gorfod treulio y rhan helaethaf o'u hamser yn dehongli a chynghori gwasanaethau ar y rheoliadau newidiol yn ymwneud a rheoli'r pandemig, ni fu cynnydd yng nghyswllt y prosiect hwn yn ystod y misoedd diwethaf. Rwyf yn llawn ddeall a derbyn bod y gwaith yn ymwneud a'r argyfwng wedi gorfod cymryd blaenoriaeth ond yn edrych ymlaen i'r gwaith prosiect ehangach dderbyn sylw yn ddiweddarach eleni.

2.8 CYNLLUNIO'R GWEITHLU

- 2.8.1 Mae'r gwaith o adnabod bylchau a gweithredu'n rhagweithiol yn flaenoriaeth sydd wedi amlygu'i hun yn fwy nag erioed o'r blaen dros y flwyddyn diwethaf a bydd angen buddsoddi adnodd sylweddol er mwyn cefnogi datblygiad rheolwyr i gynllunio ac ymateb i'r heriau staffio sy'n wynebu nifer o wasanaethau ar draws y Cyngor. Mae rhaglen waith a cherrig milltir penodol yn cael eu llunio yn bresennol yng nghydestun defnyddio'r technegau mwyaf diweddar i adnabod bylchau tymor byr, tymor canol a'r hir dymor ac yna cynllunio ar eu cyfer.
- 2.8.2 Tra bo'r rhaglen waith honno yn ei dyddiau cynnar, mae ffrydiau gwaith eraill sy'n allweddol ar gyfer cynllunio'r gweithlu i'r dyfodol yn parhau i ffynnu. Mae 30 prentis wedi eu cyflogi ers cychwyn y Cynllun Prentisiaethau gyda 15 yn cael eu cyflogi yn bresennol, 3 wedi gadael y Cynllun dros y ddwy flynedd diwethaf a 12 wedi derbyn swydd gyda'r Cyngor. Bydd y gwaith hyrwyddo ac hysbysebu ar gyfer y garfan nesaf o 20 prentis yn dechrau ym mis Mawrth gyda'r broses recriwtio ar gyfer cyflogi Swyddog Talent a Prentisiaethau ychwanegol ar waith yn bresennol er mwyn sicrhau y darperir y gefnogaeth orau posib i'r prentisiaid ar gyfer y dyfodol.
- 2.8.3 Yn ystod 2022, byddwn yn datblygu'r Cynllun Prentisiaethau i weithio mewn partneriaeth efo cwmnïau bychain a chontractwyr lleol yn ogystal a mentrau cymunedol, gyda chyfleoedd i gynnig lleoliadau gwaith efo'r partneriaid hynny.
- 2.8.4 O ran y gweithlu presennol, mae'r Cynllun Datblygu Talent yn parhau i gael ei ymestyn ar draws y gwasanaethau gyda rhagolygon y bydd mwy a mwy o'n swyddogion yn manteisio ar y cyfleoedd hyn ac yn gwireddu eu potensial o fewn y Cyngor i'r dyfodol.

2.9 RHOI Ffordd GWYNEDD AR WAITH

- 2.9.1 Fe'ch atgoffir bod adroddiad wedi'i chyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar yr 16 o Orffennaf, 2021 yn adrodd ar gynnwys llythyr Swyddfa Archwilio Cymru ynglŷn a chynnydd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor yn ogystal ag adlewyrchiadau Tîm Rheoli'r Cyngor i'r sylwadau a wnaed. Roedd y Prif Weithredwr eisoes wedi datgan ei awydd i gynnal adolygiad o'r cynnydd ar ffurf hunan-asesiad pellach yn yr Hydref a cytunodd aelodau'r Pwyllgor i gydweithio ag o i'r perwyl hwnnw trwy ffurfio Grŵp Tasg a Gorffen er mwyn asesu i ba raddau y mae egwyddorion Ffordd Gwynedd wedi gwreiddio yn y Cyngor.
- 2.9.2 Mae'r gwaith paratoi ar gyfer cynnal yr adolygiad hwnnw yn agos i gael ei gwblhau gydag aelodau'r Grŵp Tasg a Gorffen wedi derbyn hyfforddiant yn niwylliant a dulliau gweithredu Ffordd Gwynedd tra bo'r holiadur ar gyfer cynnal hunan-asesiad ymhob Adran wedi'i lunio a'i gytuno arno hefyd.
- 2.9.3 Mae'r drefn herio perfformiad newydd wedi'i chyflwyno gydag adroddiadau perfformiad misol yn cael eu cyhoeddi tra bo'r cyfarfodydd herio perfformiad hanesyddol, gyda chynrychiolaeth o 'fysg aelodaeth y Pwyllgor Craffu perthnasol yn

cael eu cynnal ddwy waith y flwyddyn bellach ac hynny fel rhan o'r paratodau ar gyfer cyflwyno'r adroddiadau perfformiad i'r Cabinet.

- 2.9.4 Mae Archwilio Cymru wedi cynnal archwiliad i'n trefniadau herio perfformiad diwygiedig yn ystod yr Hydref ac wedi cyflwyno adroddiad sy'n cynnwys argymhellion ar gyfer y dyfodol. Bydd y Prif Weithredwr yn cyflwyno adroddiad ei hun i'r Cabinet yn ddiweddarach fydd yn ystyried argymhellion Archwilio Cymru ochr yn ochr a'r adlewyrchu mewnol a wnaed, mewn ymgynghoriad a phenaethiaid adran ac aelodau Cabinet dros yr wythnosau diwethaf.

3. PERFFORMIAD

- 3.1 Nodir isod trosolwg o berfformiad yr Adran yn ystod y flwyddyn ariannol hyd yma. Nid oes cyfeiriad at bob un o'r gwasanaethau ond rwy'n awyddus i gadarnhau fy mod yn fodlon efo perfformiad presennol y gwasanaethau hynny na gyfeirir atynt yma.

3.2 Iechyd, Diogelwch a Llesiant

- 3.2.1 Mae iechyd a llesiant meddyliol wedi ei adnabod fel blaenoriaeth ar y rhaglen iechyd a llesiant eto eleni ac mae pob math o weithgareddau wedi eu trefnu i godi ymwybyddiaeth. Mae pwysigrwydd cynnal ac adeiladu ymhellach ar y gefnogaeth y gellir ei gynnig yn hyn o beth wedi'i amlygu yn ystod y flwyddyn a hanner diwethaf ac mae'n parhau i fod yn un o'r blaenoriaethau mwyaf allweddol yng ngwaith y Gwasanaeth.

- 3.2.2 Mae'r Uned Iechyd Galwedigaethol wedi cyfrannu yn helaeth i'r pecyn cefnogaeth a gynigir yn bresennol. Mae fideos wedi eu creu i geisio codi ymwybyddiaeth mewn dulliau mwy ffres e.e. y fideo 'dwi'n barod i siarad wyt ti?' a'r fideo ar hunan laddiad. Yn ogystal, mae cardiau cefnogaeth, yn arbennig ar gyfer dynion, wedi eu creu. Mae sesiynau pellach gydag Andrew Tamplin ar lesiant meddyliol wedi eu cynnal ac mae Ymgynghorydd Iechyd Galwedigaethol wedi mynychu sawl cyfarfod Tîm ar draws y Cyngor er mwyn trafod dulliau ymdopi a straen. Yn fwy diweddar mae'r ffocws wedi symud tuag at drefnu hyfforddiant mwy ffurfiol i Reolwyr ac Arweinwyr Tîm ac mae bid corfforaethol wedi ei gyflwyno am swyddog hyfforddi arbenigol yn y maes yma. Mae'r gwaith datblygol hefyd yn digwydd er mwyn ymchwilio i dueddiadau Adrannau unigol. Bydd hwn yn ddarn o waith a gaiff ei ddatblygu ymhellach tros y tri mis nesaf wrth sefydlu adroddiadau rheolaidd i Benaethiaid Adran.

- 3.2.2 Mae swyddogion yn y Gwasanaeth hwn yn parhau i fod yn ganolog i'n trefniadau ar gyfer dygymod efo'r sefyllfa COVID, gyda'r arweiniad a'r canllawiau gweithredu yn newid yn gyson. Mae hyn oll wedi golygu, fel ag yr wyf eisoes wedi cyfeirio ato yn yr adroddiad hon, bod rhai o'r cyfrifoldebau eraill yr ymgwymerir a hwy yn arferol, megis cynnal ymarferiadau monitro iechyd a diogelwch, wedi syrthio. Fodd bynnag, o roi y prosiect "Sicrhau bod Rheolwyr yn Arddel eu Rôl Iechyd a Diogelwch" ar waith, rwyf yn dawel hyderus y byddwn yn gallu ail-afael yn yr agweddau hyn o waith beunyddiol yn ddiweddarach eleni.

3.3 Cyswllt Cwsmer a Cofrestru

3.3.1 Bu i mi nodi yn yr adroddiad perfformiad yn yr Hydref bod y Gwasanaeth Cofrestru wedi dygymod yn arbennig o dan amgylchiadau gwirioneddol anodd dros y deunaw mis blaenorol a bod swyddogion o dan bwysau aruthrol yn sgîl swyddi gwag ag absenoldebau. Cymrwyd camau yn y cyfamser i gryfhau capasiti rheolaethol ac arbenigol o fewn yr Uned ond gyda cynifer o newidiadau staffio dros y misoedd diwethaf a'r ffaith bod rhai swyddi eto i'w llenwi, mae ychwaneg o waith ei angen er mwyn caniatáu i'r Gwasanaeth fod ar ei orau posibil. Yn sgîl hyn, mae adnoddau o wasanaethau eraill o fewn yr Adran wedi'i hail-gyfeirio i gynnal y sefyllfa am gyfnod. Oherwydd bod y camau dros-dro hyn wedi'u cyflwyno, mae perfformiad yng nghyswllt nifer o farwolaethau a genedigaethau a gofrestrir o fewn 5 diwrnod yn parhau i gymharu'n ffafriol efo gwasanaethau cyfatebol ar draws yr awdurdodau.

3.3.3 Mae'r amser cyfartalog a gymerir i ymateb i ymholiadau ffôn yn parhau'n uwch na'r perfformiad yn ystod y blynyddoedd blaenorol. Mae hyn yn bennaf oherwydd bod nifer cynyddol o alwadau yn ein cyrraedd oherwydd nad yw cais/ymholiad cyntaf wedi'i ymateb iddo gan wasanaethau eraill o fewn y Cyngor. Mae hyn yn ddealladwy ar un llaw, o ystyried y pwysau sydd wedi bod ar nifer o'r gwasanaethau hynny yn ystod y pandemig ond mae'r Prif Weithredwr ynghyd a swyddogion o'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol yn rhoi sylw penodol i hyn yn bresennol mewn ymdrech i sicrhau gwell ymateb i ymholiadau a chwynion ar draws gwasanaethau'r Cyngor.

3.4 Ymchwil a Gwybodaeth

3.4.1 Mae'r Gwasanaeth hwn wedi bod yn flaenllaw yn sicrhau cyflwyniad gwybodaeth mewn modd dealladwy i swyddogion ac Aelodau yn y Cyngor yn ystod cyfnod y pandemig. Mae'r Dashfwrdd Argyfwng sydd yn dwyn yr wybodaeth berthnasol at ei gilydd wedi bod yn ddatblygiad pwysig ac yn un y gellir ei ystyried i sawl pwrpas yn y dyfodol.

3.4.2 Er yr holl bwysau gwaith ar swyddogion y Gwasanaeth, mae cynnydd da wedi'i wireddu yng nghyswllt amcanion y Cynllun Gwybodaeth gyda'r pecynnau gwybodaeth a'r data lleol wedi'i ddarparu'n amserol ar gyfer yr Asesiad Llesiant yng Ngwynedd ac ym Môn.

3.4.3 Wedi dweud hynny, mae digwyddiadau o wybodaeth bersonol yn cael ei ddatgelu mewn camgymeriad, neu trwy amryfusedd, yn parhau i ddigwydd mewn mannau o fewn y Cyngor gyda 2 ddigwyddiad ym mis Tachwedd a thri arall yn ystod Rhagfyr. Mae'r digwyddiadau yn deillio yn bennaf o ddiolfalwch wrth anfon e-byst ac hefyd trwy ganiatáu mynediad (mewn camgymeriad) i swyddogion nad oes hawl ganddynt weld rhai manylion sensitif. Mae'r hyfforddiant parhaus a ddarperir yn cyfeirio'n benodol at y math yma o enghreifftiau ac yn pwysleisio'r angen i fod yn cadw materion diogelu gwybodaeth ar flaen y meddwl gydol yr amser. Bydd angen cadw golwg manwl ar unrhyw ddigwyddiadau tebyg dros y misoedd nesaf ac ystyried pa gamau ychwanegol ellir eu cymryd os nad yw'r sefyllfa yn gwella.

3.5 Democratiaeth a Iaith

3.5.1 Cymeradwywyd rhyddhau swm o £203,880 o'r Gronfa Trawsffurfio yng nghyfarfod y Cabinet ar y 30ain o Dachwedd, 2021 ac hynny er mwyn ariannu swydd ychwanegol am gyfnod o bedair blynedd i reoli yr uned Hunaniaith sydd wedi'i lleoli o fewn yr Adran yn bresennol. Mae'r Cabinet, ar y cyd a Grwp Strategol Hunaniaith dan gadeiryddiaeth Dafydd Iwan, wedi bod yn ystyried sefydlu Hunaniaith fel endid annibynnol dros y deuddeg mis diwethaf. O ganlyniad i ystyried oblygiadau y gwahanol opsiynau ar gyfer sefydlu Hunaniaith ar ei newydd wedd, cytunwyd y byddai'n ddoeth parhau i gadw Hunaniaith fel uned o fewn y Cyngor am y tro ond gyda golwg i'w sefydlu fel endid annibynnol ar ôl cyfnod o geisio denu grantiau newydd a chodi incwm, gwella'r cyswllt cymunedol a denu mwy o aelodau cymunedol i'r Grŵp Strategol. Ystyrir y bydd recriwtio a penodi Pen Swyddog i ymgymryd a'r gwaith hwn am y bedair blynedd nesaf, yn rhoi'r cyfle gorau posib i wireddu'r nôd.

4. SEFYLLFA ARIANNOL/ARBEDION

4.1 Bu i'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol danwario o £100,000 yn ystod y flwyddyn ariannol blaenorol ac hynny'n bennaf oherwydd cyfuniad o incwm ychwanegol a swyddi fu yn wag am gyfnodau yn ystod y flwyddyn. Mae'r sefyllfa ar gyfer 2021/22 yn cael ei hadolygu'n rheolaidd a'r rhagamcan presennol ar gyfer y flwyddyn ariannol bresennol yw y bydd yn tan-wario hyd at £83,000 gyda'r rhesymau am hynny yn cyd-fynd yn agos efo'r rhai a nodwyd ar gyfer 2020/21.

4.2 Ers ei dyfodiad yn 2015, mae'r Adran wedi adnabod £2.5 miliwn o arbedion gan sicrhau cyfanswm arbediad o £195,500 yn 2020/21 gyda swm pellach o £117,750 i'w wireddu yn ystod y flwyddyn gyfredol. Mae £57,750 eisoes wedi'i wireddu gyda'r £60,000 sy'n weddill, i'w gyflawni gan y Gwasanaeth Adnoddau Dynol trwy gyfuniad o leihau y sefydliad staffio a cynyddu incwm.

GWASANAETHAU CYFREITHIOL

Gwasanaeth Cyfreithiol

Diweddariad

Mae cyfres o swyddi gwag wedi golygu cyfnod heriol. Fodd bynnag mae'r gwasanaeth wedi ei gynnal drwy ddarpariaethau locums arbenigol ynghyd a darparwyr allanol. Adolygwyd ein trefniadau ar gyfer cadw a denu staff ac mae camau penodol wedi eu gosod mewn lle i gryfhau ein sefyllfa. Mae'r prosesau recriwtio ar waith.

Dangosyddion

Mae'r Gwasanaethau Cyfreithiol yn cofnodi un dangosydd perfformiad meintiol. Cesglir adborth drwy ffurf holiadur achos a anfonir at swyddogion sydd yn derbyn y gwasanaeth

cyfreithiol ar ddiwedd achos. Cydnabyddir fod lefel ymatebion yn isel iawn o gymharu a nifer o achosion sydd yn agored ac rydym yn cynllunio i edrych ar drefn amgen.

Gosodir meincnod yn erbyn lefel bodlonrwydd sydd yn cyrraedd 10/10.

Canlyniad

Ar gyfer 2020/2021 adroddwyd fod y canran o achosion oedd yn graddio y gwasanaeth yn 10/10 yn 87%.

Ar gyfer y cyfnod hyd at 31 Rhagfyr 2021 roedd y canran o ymatebion a dderbyniwyd yn graddio y gwasanaeth yn 10/10 yn 79%.

Swyddog Monitro -Priodoldeb

Materion Cynllun Cyngor

Cydweithio yn lleol ac yn rhanbarthol i gynllunio ac ymateb i newidiadau i lywodraethu ac i'r Cyfansoddiad fydd yn deillio o ddyfodiad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)2020.

Diweddariad

Rydym wedi arwain a chefnogi rhaglen waith i ymateb i ddyfodiad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Sefydlwyd y rhaglen waith ynghyd a tîm prosiect dan oruchwyliaeth y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu . Mae'r gwaith yn symud ymlaen yn unol a'r rhaglen gyda adroddiadau yn ôl y gofyn i'r Cyngor Cabinet a Phwyllgorau eraill. Mae'r gwaith hefyd yn digwydd ar lefel rhanbarthol ac rydym yn cyfrannu at waith cenedlaethol gyda'r llywodraeth ac awdurdodau eraill ar y Ddeddf.

Rydym hefyd wedi bod yn darparu cefnogaeth gyfreithiol a llywodraethu ar gyfer sefydlu Cyd Bwyllgor Corfforedig Rhanbarth y Gogledd yn arwain at ei gyfarfod cyntaf ar 14ain o Ionawr 2022 a sefydlu trefniadau llywodraethu newydd wrth i Reoliadau newydd ddod i rym.

Etholiadau

Materion Cynllun Cyngor

Ymateb i ehangu a diwygio yr etholfraint, yn benodol ar gyfer etholwyr rhwng 16 ac 18 oed, a ddaw yn sgil Bil Senedd ac Etholiadau (Cymru) 2019 a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2020 drwy hyrwyddo cofrestru a chyfranogiad mewn etholiadau perthnasol.

Ymateb i ardrawiad ac oblygiadau Covid-19 ar etholiadau ac isetholiadau all gael eu heffeithio drwy gynllunio trefniadau sydd yn sicrhau cynnal etholiadau effeithiol a phriodol.

Diweddariad

Cefnogir y Swyddog Cofrestru Etholiadol yn y gwaith o hyrwyddo cofrestru ac mae rhaglen waith wedi ei sefydlu a swyddog prosiect wedi ei phenodi gan ddefnyddio grant oddi wrth Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag rhaid cydnabod fod effaith cyfnodau clo yn arbennig ar sefydliadau addysgol wedi cael ardrawiad ar ein gallu i symud y gwaith yma yn ei flaen yn ystod 2020/21. Gyda Swyddog hyrwyddo wedi ei phenodi mae rhaglen waith o ymgysylltu a chreu deunydd a digwyddiadau hyrwyddo dealltwriaeth a chyfranogiad yn y broses etholiadol yn symud ymlaen gyda golwg ar Fai 2022. Rydym wedi rhedeg ymarferion uniongyrchol gyda ysgolion, colegau ynghyd a chomisiynu fideos hyrwyddo.

Bellach rydym yn gweithio i gefnogi y Swyddog Canlyniadau ar gyfer cynnal Etholiadau Lleol ar y 5ed o Fai 2022. Mae Covid-19 yn parhau yn ffactor yn y cynllunio ond yn cael ei adolygu yn gyson ar hyn o bryd.

Crwner

Ymdrin â threfniadau penodi Uwch Grwner ar gyfer yr ardal all olygu cynnal adolygiad o'r ardal Grwnerol bresennol.

Diweddariad

Cychwynnwyd trafodaeth gyda'r Weinyddiaeth Cyfiawnder ynglŷn a'r prosesau yma. Gyda Uwch Grwner gweithredol mewn lle yn Ardal Crwner Gogledd Orllewin Cymru golygai hyn fod y Gwasanaeth yn cael ei gynnal yn ddi-dor. Bellach o dderbyn cadarnhad gan yr Prif Grwner na fydd adolygiad o o'r Ardal Grwnerol yn ddisgwyliadwy a bydd angen symud i adolygu trefniadau ardal Crwner Gogledd Orllewin er ei osod ar sail parhaol a trefnu proses i benodi Uwch Grwner parhaol. Roedd arbediad o £13,000 wedi ei osod gryn amser yn ôl ar y ddamcaniaeth y byddai yr adolygiad yn cael ei weithredu a bydd angen adolygu yr ymrwymiad yma.

SEFYLLFA ARIANNOL/ARBEDION

Roedd tanwariant o £47k yn y Gwasanaeth yn 2020/21. Mae'r sefyllfa ar gyfer 2021/22 yn cael ei adolygu'n rheolaidd ac nid oes unrhyw bryder penodol ynglŷn a gallu'r Adran i weithredu o fewn ei chyllideb eto eleni.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

SYLWADAU - SWYDDOG MONITRO

Cyd-awdur yr adroddiad

SYLWADAU – PENNAETH CYLLID

Rwyf yn fodlon fod yr adroddiad yn cyfleu darlun teg o sefyllfa ariannol yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol.

